

2. ДСТУ ISO/IEC 17043: 2010 «Основні вимоги до проведення перевірки кваліфікації».

Дзізінський Юрій Миколайович,
здобувач ступеня вищої освіти
«магістр» Національної академії
внутрішніх справ

Волошин Олексій Гнатович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННІ №2 НАВС

РЕЙДЕРСТВО ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ

Поняття права власності являється продуктом первіснообщинного суспільства. Тогочасне право власності ототожнювалося з фактичним володінням річчю. Подальший прогрес суспільства, виникнення перших держав та розвиток товарно-грошових відносин зумовив розмежування між правомірним захопленням чужого майна (наприклад, на війні) та неправомірним заволодінням майном внаслідок крадіжки, грабежу (розбою) чи шахрайства, а з виникненням писемності фактично розпочалась ера підтвердження правомірності володіння будь-яким майном за допомогою правовстановлюючого документа.

Варто зауважити, що з виникненням права власності, одразу ж виникли і злочини проти власності. Тривалий час основний масив злочинів проти власності був представлений чотирма класичними формами, до яких слід віднести: крадіжку, грабіж (розбій), шахрайство та торгівля краденим. Відповідальність за вказані види злочинів повсякчас була передбачена в законодавстві усіх держав світу зі своїми незначними відмінностями, правоохоронні органи яких володіють багатовіковим досвідом боротьби із цими злочинами.

Однак злочинний світ не стоїть на місці, постійно підвищуючи свою майстерність, що вилилось в той факт, що наприкінці ХХ століття на пострадянському просторі з'явився новий вид правопорушень в сфері власності, який в народі отримав назву "рейдерство". Незважаючи на цю обставину, із історичних джерел достеменно відомо, що це явище існує далеко не одне століття і бере свій початок на теренах сучасної Великобританії відтоді, коли поодинокі британські військові кораблі виконували бойові завдання із захоплення торгових суден інших держав [1]. Тогочасне рейдерство багато в чому нагадувало піратство (напади на торгові морські судна), але на відміну від піратів рейдери (капери) перебували на

службі в уряді певної країни і, зазвичай, не брали участі в розподілі прибутків, одержуваних в результаті захоплення судна. На даний момент термін «рейдерство», перемістившись на суходіл, по суті, отримав інше забарвлення, але зберіг у своєму змісті основний сенс – насильницьке (вороже) захоплення власності (майна) законного власника.

В українській мові слова «рейд» і «рейдер» нічого спільного ні з економікою, ні з юриспруденцією не мали, сфера їх використання обмежувалась діяльністю правоохоронних чи контрольних органів, де мали місце так звані «рейди». З огляду на вказану обставину «рейдерство» стало публіцистичним терміном, який використовується здебільшого журналістами та політиками, але не юристами. Його поява обумовлена розвитком міжнародних відносин і як наслідок обміном відповідною лексикою, у тому числі бізнесовою [2, с. 41].

Здійснюючи аналіз семантичного навантаження вищевказаного поняття у сучасному розумінні, то під ним слід розуміти вилучення майна (майнових прав у тому числі) на нібито законних підставах, основою якого є прогалини законодавства, специфіка якого полягає у наступному [3]:

1) відбувається перехід майнових прав чи контролю над підприємством від однієї особи до іншої;

2) перехід цих прав відбувається не тільки без згоди, але й без відома особи, яка має відповідні права чи здійснює контроль/управління підприємством;

3) наявна чітка стратегія «конфлікту», в ході якого і відбувається перехід цих прав. При цьому «конфліктом» є спірна ситуація, яка має удавані правові підстави і реалізується з дотриманням (але частіше з імітацією) законодавчо встановлених процедур, досить не гребуючи силовими методами відчуження власності.

У науковій літературі існує досить умовний поділ рейдерства на три основні види:

– «Біле» рейдерство – ретельно спланований комплекс дій для поглинання компанії, яке відбувається всупереч волі власника і без порушення правових норм

– «Сіре» рейдерство – поглинання компанії, яке поєднує як законні, так і незаконні методи. За своєю суттю найскладніше, оскільки всі незаконні дії пізніше підтверджуються цілком законними механізмами, що ускладнює подальше оскарження таких дій власниками компанії.

– «Чорне» рейдерство – захоплення активів з використанням незаконних методів: підкупу засновників компанії, державних органів, правоохоронних органів, судової влади, підробки документів, злочинної змови з державними реєстраторами чи нотаріусами. Такий вид рейдерських атак може бути застосований до будь-яких підприємств, проте найчастіше в зоні ризику опиняються непублічні компанії [4].

З метою підвищення ефективності боротьби із рейдерством у його різних проявах був прийнятий закон, який набрав чинності 2 листопада 2019

року, а саме, ЗУ «Про внесення змін в деяких законодавчих актів України щодо захисту права власності». Цим документом усуваються основні юридичні прогалини, які створюють проблеми власникам нерухомості та бізнесу. Основні положення закону передбачають:

- припинення діяльності акредитованих суб'єктів;
- введення обов'язковості нотаріального посвідчення договорів про відчуження корпоративних прав;
- впровадження принципу одночасності вчинення нотаріальної дії і державної реєстрації прав;
- підвищення відповідальності за порушення відповідних реєстраційних процедур [5].

Хоча й останнім часом відбуваються певні позитивні зрушення, але загалом слід зазначити, що і різноманітність форм та методів рейдерства, і складна соціально-економічна обстановка в країні, а також відсутність офіційного визначення терміну «рейдерство» значною мірою ускладнюють реалізацію комплексу заходів протидії цьому явищу і напряду впливають на результати боротьби із ним.

Список використаних джерел

1. Варналій З. С., Мазур І. І. Рейдерство в Україні: Передумови та шляхи подолання // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 2 (3). – С. 129-136.
2. Панасенко Р.А. Щодо визначення поняття «рейдерство» / Р.А. Панасенко URL: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Dtr_pravo/2009_4/files/LA409_35.pdf
3. URL:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D0%B9%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>
4. Кобзар А.В. Рейдерство з юридичної точки зору / А.В. Кобзар URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/naukma/law/2007_64/07_kobzar_av.pdf
5. Закон України від 03.10.2019 №159-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту права власності» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/159-20>

Дивнич Анатолій Володимирович,
старший судовий експерт відділу
економічних досліджень
Полтавського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ
України